

XUDAFƏRİN - MİLLİ BİRLİK SİMVOLU

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Mən də bu yandan qonaq getmək təklifini qəbul etmək üçün "mütləq Xudafərin körpüsünü görməliyəm"- deyə çox ağır şərt qoymuşdum. Tehran boyun oldu, dedi bir qohumum var bu məsələni həll edər. Həmin qohum məni həm Mahmudlu stansiyasında hərbiçilərin əlindən almalı, həm də səhəri gün Xudafərinə aparmalıydı. Dəmiryolu stansiyasında qohum görünmədi və əsgərlər məni əks tərəfdən gələn qartara mindirib gəriyə, Bakıya qaytarmaq üçün vağzalın komendantına təhvil verdilər. O vaxt bir qohumum və yerlim Cəbrayılın polis (o vaxt millis) rəisiydi. Çox xahiş-minnətdən sonra komendant rəislə əlaqə yaratmağa imkan verdi və onun zamanətiylə pasport məlumatlarını götürüb məni buraxdı.

Sonradan məlum oldu ki, Tehranın vağzalda bizi başsız qoymuş qohumu yalançı-filan deyilmiş, indi unuduğum hansısa səbəbdən qatar ayağına gicikmişdi. Özü də pərt idi. "Eybi yox, dedim, Xudafərinə aparıb, günahını uyursan". "Asan məsələdir, narahat olma" - dedi.

Yox, o qoçaq oğlan-zad deyildi, bizi hansısa gizli yollarla, partizansayağı aparmayacaqdı. Açığı, heç biz özümüz də bu cür yollarla geməyə ərđemi çatan cayıllardan deyildik. Qohum hər işin çəmini bilən zamanə adamıydı. Səhəri gün bizi öz maşınına oturdub, maneəsiz-filansız bütün postlardan keçirdərək düz Xudafərinin kənarına gətirdi. Rus əsgərləri maşınını bir dəfə də yoxlamadılar, nömrəyə baxan kimi eləcə əllərinin işarəsiylə "buyur" dedilər. Mənzil başındasa onu komandirin özü gözləyirdi.

Maşının yük yerindəki dolu zənbilin birini birbaşa komandirin xidməti UAZ-na qoydu, ikincisini isə boşaldıb elə körpünün ayağındaca yerden sərdiyi qəzetlərin üstünə düzdü. Cənubular elə bu cür "qəzet-süfrələrə" görə o vaxtlar bizə "süfrəsi qəzetdən köpəyüşəgi" deyirdilər. Süfrənin üstü boşaldıqca, qəzetlərin yarısı islanıb ərıdiyinə, yarısı da salfet kimi istifadə olunduğuna görə öz funksional əhəmiyyətini itirdikcə bizim vətənpərvərlik hisslərimiz coşub daşır, komandirinsə sifətinin sərt cizgilərinə məsum ifadələr qonurdu. Bir azdan necə cüşə gəldisə həтта dil-boğaza qoymadan söylədiyimiz Araz nisgilli şeirlərə çəpik də çalmağa başladı. Təbii ki, mənasını anlamadan.

Bu deyilənlər bizim istəklərimizdən doğan, qohumla komandirin dostluğu və "işgüzar əlaqələri" sayəsində gerçəkləşmiş bir həyat hekayəsidir, onu Sovet hərbiçilərinin məsuliyyətsizliyinə rişxənd motivləri kimi qəbul etmək lazım deyil. Əksinə, Sovet ordusu lazım olduğundan da çox məsuliyyətli, peşəkar, həm də qəddar bir orduyd.

Onun ucsuz-bucaqsız sərhədləri üçqat tikanlı məftillərlə və yuxarıda da dediyimiz kimi 50-60 kilometrlik "təhlükəsizlik zonası"yla əhatəyə alınmışdı. Bununla özünü təkçə düşmənçilik etdiyi kapitalist ölkələrindən yox, həm də sözdə dost və qardaş, əmələdə vassal saydığı sosialist ölkələrindən də təcrid eləmişdi. Sərhədlərinin o biri üzünü də elə özü "qoruyurdu". Xatirələrdən söz düşmüşkən, qoy, birini də deyim. 70-ci illərin sonlarında Lvovda keçirilən gənc jurnalistlərin ümumittifaq seminarında bizi Sovet-Polşa sərhəddinə ekskursiyaya aparmışdılar. Bu qəddər möhkəm mühafizə olunan sərhəddin o tayında niyə heç bir sərhəddin və mühafizə qurğusunun omamasından təəccüblənən Sibirli bir jurnalistin sualına Lvov şəhər partiya komitəsinin bir rəsmisi açıq-aşkar ironiya ilə cavab verərək dedi ki, Polşalılar rusların onların sərhədlərini də göz bəbəyi kimi qoruduqlarından tam arxayındırlar, əlavə niyə xərc çəksinlər ki?!

Həmin tikanlı məftillər uzun illər ərzində ölkəmizin ikinci ən böyük çayı Arazı bizdən ötrü əlçatmaz yerə çevirdi. Sahilboyu kəndlərdə yaşayan insanlar əsrlər boyu baş-başa qaldıqları, gün-güzəranlarının ən yaxın yol yoldaşı olan bu çayın varlığını az qala unudular, onu öz yaddaşlarından bir-dəfəlik silib atdılar. Tikanlı məftillər arxasındakı Araz özünün bütün coğrafi və sosial mahiyyətini itirərək siyasi anlam kəsb eləməyə başladı, bölünmüş bir xalqın simvoluna, millətçi düşüncənin məhək daşına çevrildi. Ölkədəki bütün antisovet ovqat onun üstünə kökləndi. Hər addımbaşı şəninə saysız şeirlər, poemalar yazıldı, məhrəm göz yaşları bulanıq suyuna qarışdı, klassik poeziyamızdan yadigar qalmış "hicran" adlı nisgil və nifrın ya-

ğışları onun başına yağdırıldı. Araz bizim başqalarıyla müqayisədə olduqca kasıb dissident düşüncəmizin ən üzümə yola hədəfindən başqa bir şey olmadı, hətta birbaşa çayın qırağında yaşayan camaatın məişətində belə onun heç bir rolu qalmadı, varlığı hiss olunmadı, xəritələrdəki irili-xırdalı çaylardan heç nəylə fərqlənmədi.

O, öz səfəsi, romantikası, ən əsasınca maddi resurslarıyla yalnız imişli camaatının məişətində ilişib qaldı, həm dolanışq, həm də əyləncə məkanını kimi yalnız onların həyatının, ruhunun bir parçası oldu. Rayonun, xüsusilə onun Arazboyu sakinlərinin çinində bu çayla bağlı saysız-hesabsız yaxşı və pis, maraqlı və tükürpədicə xatirələr yatır. Çünki burda o, sərhəddən aralanır, yaxasını tikanlı məftillərin cəngindən qurtararaq Şoloxovun məşhur romanındakı Don çayı kimi böyür-başında yaşayan insanlarla qaynayıb qarışır, onların acılı-şirinli günlərinin həm sevinci, həm kədəri, həm də təsəllisi olur.

Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan, Araz qırağındakı tikanlı məftillər "metalloma" çevriləndən sonra da biz Araz qovuşa bilmədik, işğalçının biri getməmiş digəri gəldi, yağışdan çıxıb yağmura düşdük. Düz 30 ildir ki, bu yağmuru altındayız. Vətən torpağının birçə qarışı belə düşmən tapdığı altındadırsa onun azadlığından və müstəqilliyindən danışmaq, sadəcə, əxlaqsızlıqdır, natamamlıq kompleksidir. Milli ordumuzun on gündür başlayan zəfər yürüşünün hər bir Azərbaycan vətəndaşının qəlbində oyatdığı qürur və ıftixar hissinin kökündə də elə bu kompleksdən birdəfəlik can qurtarmaq arzusu dayanır.

Müharibə fəlakətdir, dağıntıdır, insan itkisidir. Ona görə də heç bir xalq dinc həyatını ağır-acılarla, faciə və itkilərlə dəyişmək istəməz və istəmir. Amma kölə kimi yaşamaq daha ağır fəlakətdir, axı. Yağı düşmən torpağında at oynadırsa, üstəlik, hər addımbaşı səni təhqir eləyib əsəblərinlə oynayırsa, daha bunun harası dinc həyat oldu. İnsanın mənliliyi ilə oynamaq, onun mənəviyyatını, hisslərini təhqir eləmək, müqəddəs saydığı yerlərə sataşmaq və bunu hər gün təmtəraqla nümayiş etdirib onun gözüne soxmaq dinc həyat?

Şuşa bu xalqın qürur və ıftixar mənbəyidir, ən ağır dağıntılara məruz qaldığı vaxtlarda belə tərəvəti solmayan bəzəkli gəlinidir. Ona görə də İlham ƏliyevAzərbaycan xalqı onun hisslərini Şuşayla imtahana çəkənləri heç vaxt bağışlamayacaq deyərəkən yüz dəfə haqlıdır.

Bu xalqın başqa bir qürur mənbəyi Xudafərin körpüsüdür. Bu gün Araz üzərində çox körpülər var, torpaqlarımız düşməndən təmizləndəndən sonra daha yeniləri inşa ediləcək. Amma heç bir körpü bizə Xudafərinə əvəz edə bilməyəcək, onun kimi milli relikviyaya çevrilməyəcək. Araz ayrılıq rəmzidirsə Xudafərin birlik simvoludur. İndi Şuşa kimi o da təkçə işğal altında deyil, həm də təhqir hədəfidir. Maddi tərəfi bir yana qalsın, ordan təminatın asılı olmayaraq düşmən qapısına daşınan hər yük, yeni yaradılan infrastrukturular bizə Şuşanın təhqir olunması qədər ağır və sarsıdıcı mənəvi zərbədir.

Yuxarıda Cəbrayılın Mahmudlu kəndinə gənclik səfərini əbəs yerə xatırlamadım. Azərbaycan ordusu artıq Xudafərin yolunun üstündə olan bu kəndi işğaldan azad edib və indi yəqin ki, qohumun bizi apardığı yolla minillərin birlik körpüsünə doğru inamla irəliləyir. Onun azad olunması xəbərini saatbasaat gözləyirik. Təbii dayaq-lar üzərində inşa edilmiş nadir arxitektura nümunəsi olan bu körpü(lər) əsrlər boyu Azərbaycan ordularının yürüşlərinə, tacir karvanlarına vəsile olub və yenə olacaq.

İndi Arazın o tayındakı xalqımız da həmin xalq deyil. İkiyüzdüzlük ayrılıq, fərqli rejimlər və ideologiyalar altında yaşamağın yaratdığı mentalitet fərqləri 30 illik gediş-gəlişdən sonra tamamilə silinmək üzrədir. Erməni sevdalı hakim rejimdən fərqli olaraq bir çox ideologiyaları dişlərinə vurub tullayandan sonra milli ideologiyanın alternativsizliyini qəbul eləmiş cənublu qardaşlar bizimlə birdir və bu birliyi hər fürsətdə əməli işlərlə nümayiş etdirməkdən çəkinmirlər.

Araz çayının yenidən xalqımızın həyatına, məişətinə daxil olacağı, Xudafərinin təkçə gediş-gəliş yolu yox, həm də bir turizm məkanına çevriləcəyi vaxta sayılı günlər qalıb. Çox keçməz müzəffər Azərbaycan ordusunun Xudafərin, sonra da Şuşa raportu bütün arzularımızı çin edər, gözlərimizi sevinc yaşlarıyla doldurur.